

AJANKOHTAISTA SUOMEKSI

2020-09-19

Programmanus

av Heidi Liekola

Moikka ja tervetuloa kuuntelemaan yläasteikäisille suunnattua UR:n ohjelmaa Ajankohtaista suomeksi. Minä olen Heidi Liekola ja tässä ohjelmassa käsittelemme seuraavia aiheita:

Luontojärjestön raportti kertoo lajikadosta
Nuorten suosima Tiktok –sovellus puhuttaa
Koskikalastuskulttuuria vaalitaan Tornionjoella

Luontojärjestön raportti kertoo lajikadosta

Maailman luonnonsäätiön (WWF) Living planet –indeksi kertoo, että luonnon monimuotoisuus katoaa kiihtyvällä vauhdilla. Indeksii seuraa selkärankaisten villieläinten populaatioita, jotka ovat kutistuneet keskimäärin 68 prosenttia vuodesta 1970 lähtien. Erityisen synkkää tuho on Etelä-Amerikassa.

Syy muutokselle löytyy ihmisen toiminnasta: sademetsien raivaus tuhoaa eläinten elinympäristöä ja luonnonvarojen ylikulutus ja saasteet uhkaavat luonnon monimuotoisuutta. Raportti muistuttaa, että myös pandemiat kytkettyvät luonnon tilaan.

laji
art
luonnon
monimuotoisuus
biologisk mångfald
kutistua
krympa
selkärankainen
eläin
ryggradsdjur
raivaus
avskogning
saaste
förorening

Nuorten suosima Tiktok –sovellus puhuttaa

Sosiaalisen median videopalvelu Tiktokin tietosuojakäytännöt puhuttavat. Kiinalaisomisteisella sovelluksella on kaikkiaan noin puoli miljardia käyttäjää ja se on yksi maailman ladatuimmista sovelluksista. Palvelu on suosittu etenkin nuorten keskuudessa. Upplands väsbyn yläasteen oppilaat Iris Paavonperä ja Jesse Köping käyttävät sitä näin:

Iris Paavonperä

Katon siellä kaikkia hauskoja videoita enimmäkseen, välillä jotain tanssivideoita. Ja voi vaikka saada inspiraatiota tehä jotain. Jos huomaa, että jollain on vaikka hienon näköinen huone niin voi saada paljon inspiraatiota tai ideoita.

Jesse Köping

Juu sama täällä. Mä eniten katon sieltä hauskoja videoita, voi jakaa kavereitten kaa ja sellaista.

tietosuoja
datasäkerhet
käyttäjä
användare
ladata
ladda ned
palvelu
tjänst
enimmäkseen
för det mesta, mest
jakaa
dela
outo
konstig
uskaltaa

Iiris Paavonperä

Useimmat on meidän ikäisiä tai ehkä vähän vanhempia, ketkä niitä videoita tekee. Tuntuu välillä vähän oudolta, että ne uskaltaa siellä niin monelle ihmiselle tehdä videoita ja puhua ja sellasta, ite en ihan uskaltais.

Iiris Paavonperä ja Jesse Köping tietävät, että häiritsevältä some-sisällöltä on vaikeaa suojautua täysin.

Iiris Paavonperä

Yleensä jos joku lähettää viestiä tai lähettää seurauspyynnön tai jotain sellaista niin mä melkein heti vaan blokkään sen ja yritän unohtaa, en mä tee siitä niin isoa juttua.

Jesse Köping

Sama. Mä haluan eniten olla anonyyminä niin just siinä, kun mä en itse tee mitään tiktokkeja siellä, jos mä vaan katon. Niin mä en halua, että ihmiset tietää miltä mä näytän. Mä en myöskään käytä mun omaa nimeä siellä.

Hiljattain Tiktokissa alkoi levitä itsemurhavidео, joka on järkyttänyt laajasti ympäri maailmaa. Videon leviämistä ei ole saatu kokonaan estettyä, sillä se on pedattu muun videomateriaalin sisään. Asiantuntijat muistuttavatkin, että järkyttävistä sisällöistä kannattaa aina puhua aikuisen kanssa.

Koskikalastuskulttuuria vaalitaan Tornionjoella

-Mikäs kala sieltä tuli?

-Siika...

-Se oli jo toinen, kun sait.

- On näitä pikkusiikoja näkky tulevan...

Voitto Vähä on liponnut siikaa Suomen Kukkolassa jo 44 vuotta. Tornionjoessa, Suomen ja Ruotsin rajalla harjoitettava koskikalastuskulttuuri on valittu molempien maiden Elävän perinnön kansalliseen luetteloon. Kukkolassa yksi nuorimpia perinteen harjoittajia on 25-vuotias Juho Leinonen.

Juho Leinonen 17”

Kyllä se on isän kautta tullu, että kulkenu pienestä asti, varmaan alle kymmenvuotiaasta asti täällä koskella ja kattonu kun miehet on liponnu. Sitten 15-vuotiaana aloin lippoamaan vähän enemmän.

Se on tämmönen tosi vanha perinne. Eli tämmösellä lipolla, mikä on noin yli kuus metriä pitkä ja siellä päässä on semmonen haavi. Ja sen avulla, kosken kivien välistä on semmosia kosteikkoja, ja kala leppää sielä pohajassa niin se sitten sieltä noukitaan.

Siikaa lipotaan syyskuun puoliväliin saakka ja sen jälkeen alkaa rauhoitusjakso, joka kestää seuraavan vuoden heinäkuulle. Molemmissa maissa lippoaminen opitaan kokeneemmilta kalastajilta ja perinne siirtyy siten sukupolvelta toiselle.

våga

some-sisältö

inhåll i sociala medier

häiritsevä

störande

seurauspyyntö

följarförfrågan

blokata

blockera

olla anonyymi

vara anonym

itsemurha

själv mord

järkyttää

skaka

estää

hindra

pedattu (sisään)

inbäddad

asiantuntija

sakkunnig, expert

koskikalastus-
kulttuuri

forsfiskekultur

vaalia

vårda

siika

sik

lippo / lipota

häv / häva

elävä perintö

levande tradition

harjoittaja

utövare

kosteikko

våtmark

levätä

vila

noukkia

plocka (upp)

kokenut

erfaren

sukupolvi

generation

Tässä kaikki tällä kertaa. Kiitos, että kuuntelitte!